

CRKVA I VREMENITA DOBRA

U Svetom pismu pronaći ćemo na mnogo mjesta govor o vremenitim dobrima, novcu, bogatstvu i siromaštvu, važnosti društvene pravednosti i solidarnosti. Poznato nam zvuče Isusove riječi kako je lakše devi kroz uši iglene nego bogatašu u kraljevstvo Božje (usp. Mt 19, 24) ili, pak, sudbina bogataša iz prispodobe o Lazaru (Lk 16, 19-31) kao i oštra upozorenja o zavodljivosti mamone. Međutim, iako Isus oštro upozorava na opasnost bogatstva, on nije unaprijed isključio sve bogataše iz kraljevstva Božjeg. Dovoljno je sjetiti se primjera imućnih žena koje su „iz svojih dobara“ posluživale Isusa i apostole, bogatog Josipa iz Arimateje te carinika Zakeja koji razdaje „polovicu svog imanja siromasima“. Upravo primjer Zakeja je vrlo znakovit jer Isus ne traži od njega da sve što posjeduje razdijeli siromasima, kao, uostalom, i primjer apostola koji su sa sobom nosili novac. Iz ovih nekoliko primjera je očito kako Isus nije načelno bio protiv bogatstva već je tražio da svoja dobra stavimo na raspolaganje potrebnima i da imamo svijest da ono što posjedujemo nije samo naše. Grijeh je u prekomjernom nagomilavanju bogatstva, zadržati nepotrebno dok mnogi oskudijevaju, lažno pouzdavanje u moć bogatstva kao i socijalna neosjetljivost za one koji su u potrebi. Bogatstvo „priječi bogataša da spozna svoj grijeh, bio da ne vidi tuđe nevolje, bilo da ga tvrdoća srca zasljepljuje, bilo pak da ne vidi svoje dužnosti da svoja dobra podijeli s drugima, a ne da se njima koristi samo za sebe.... Radikalnost Isusova nauka jest u relativiziranju svih zemaljskih vrijednosti u odnosu na čovjeka, jedine vrijednosti za koju je Isus položio život.“¹

Kroz povijest Crkva je nastojala slijediti upute svoga Učitelja o vremenitim dobrima te je u svom socijalnom nauku više puta potvrdila neotuđivo, naravno pravo na privatno vlasništvo. Papa Lav XIII., u enciklici *Rerum novarum* (1891), jasno je naglasio kako privatno vlasništvo odgovara ljudskoj naravi i sankcionirano je božanskim i ljudskim zakonima. „S pravom, dakle, sav ljudski rod, ne obazirući se na protivna mišljenja nekolicine, nego pomnjivo promatrajući narav, u toj istoj naravi pronalazi zakon koji je temelj

---

¹ A. KRESINA, Biblijsko-teološki pristup društvenoj problematici, u: *Bogoslovska smotra* 59 (1989), br. 3-4, str. 272. Usp. Z. I. HERMAN, Isus pred socijalnim upitnostima svoga vremena, u: *Bogoslovska smotra* 62 (1992), br. 1-2, str. 46-51.

razdiobe dobara; i priznavajući da je privatno vlasništvo u najboljem skladu s ljudskom naravi te miroljubivim i mirnim društvenim suživljenjem, svečano ga ozakonio praksom svih stoljeća.² Papa Pio XI., u enciklici *Quadragesimo anno* (1931), potvrdio je učenje Lava XIII., ali i istaknuo „da je narav ili sam Stvoritelj ljudima dao pravo privatnog vlasništva da bi se ili pojedinci mogli brinuti za se i za svoju obitelj ili da bi ta dobra, koja je Stvoritelj odredio za cijelu ljudsku obitelj, zbilja poslužila tom cilju.“³ U tom smislu, ističe Pio XI., treba se čuvati dviju opasnosti na koje bismo mogli naletjeti. „Kao što naime oni koji niječu ili umanjuju društveno ili javno značenje prava vlasništva srljaju u takozvani 'individualizam', ili mu se bar približavaju, tako i oni koji zabacuju ili slabe privatno i pojedinačno značenje istoga prava nužno tonu u 'kolektivizam'.“⁴

Pravo na dolično uzdržavanje

I Drugi vatikanski sabor potvrdio je pravo na privatno vlasništvo, jer privatno vlasništvo „ili neki drugi oblik gospodarenja vanjskim dobrima daju svakome uistinu neophodan prostor za osobnu i obiteljsku samostalnost te ih treba smatrati proširenjem ljudske slobode.“⁵ Međutim, naglašava Sabor, i samo privatno vlasništvo ima po svojoj naravi društveni karakter koji se temelji na zakonu opće namjene dobara te čovjek, „služeći se tim dobrima, ne smije nikada držati da su stvari koje zakonito posjeduje jedino njegove nego ih također treba smatrati i kao zajedničke, u tom smislu što one mogu koristiti ne samo njemu jedinome nego također i drugima.“⁶ U tom smislu, Drugi vatikanski sabor je jasno naglasio kako i prezbiteri imaju pravo na pravednu plaću i nužna sredstva za doličan i dostojan život te istaknuo kako „plaća svakoga pojedinoga – imajući u vidu narav same službe te prilike mjesta i vremena – neka načelno bude jednaka za sve koji žive u istim prilikama. Neka bude primjerena njihovu položaju i neka im se osim toga omogući ne samo da pravično budu plaćeni oni koji prezbiterima služe, nego također da i sami u stanovitoj mjeri pritiču u pomoć siromasima.“⁷ Dekret o službi i životu svećenika Drugoga vatikanskog sabora nadalje ističe kako na prvom mjestu

---

² LAV XIII., *Rerum novarum*, br. 8., u: M. VALKOVIĆ (ur.), *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, KS, Zagreb, 1991., str. 5.

³ PIO XI., *Quadragesimo anno*, br. 46., u: M. VALKOVIĆ (ur.), *Nav. dj.*, str. 43-44.

⁴ *Ondje*, br. 46.

⁵ DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Gaudium et spes*, br. 71., u: ISTI, *Dokumenti*, KS, Zagreb, 1980., str. 725.

⁶ *Ondje*, br. 69.

⁷ DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Presbyterorum ordinis*, br. 20., u: ISTI, *Dokumenti*, str. 603.

mora stajati služba koju vrše sveti službenici. „Zato neka se napusti takozvani nadarbinski sistem ili neka se barem tako preuredi da se nadarbinski vid ili pravo na prihode koji su spojeni sa službom, smatra za stvar drugoga reda a prvo mjesto neka se u crkvenom pravu dade samoj crkvenoj službi pod kojom se odsada ima podrazumijevati svako trajno dodijeljeno zaduženje koje se ima vršiti s duhovnim ciljem.“⁸

Zakonik kanonskoga prava, u duhu smjernica Drugoga vatikanskog koncila, odredit će kako Katolička Crkva može po prirođenom pravu stjecati, posjedovati i otuđivati vremenita dobra te upravljati njima da bi postigla svrhe koje su joj vlastite, osobito „uređenje bogoštovlja, briga za dolično uzdržavanje klera i drugih službenika, vršenje djela apostolata i dobrotvornosti, napose prema siromasima.“⁹ Kada govori o upravljanu vremenitim dobrima, Zakonik će osobito istaknuti odgovornost dijecezanskog biskupa te ukazati na potrebu osnivanja posebne ustanove koja će prikupljati dobra ili priloge kako bi se osiguralo dostojno uzdržavanje klera. Vrijedno je spomenuti i odredbe koje, u cilju razboritog upravljanja vremenitim dobrima, nalažu da „svaka pravna osoba ima svoje ekonomsko vijeće ili barem dvojicu savjetnika koji neka, prema odredbama statuta, pomažu upravitelju u obavljanju službe.“¹⁰ Osim toga, među obvezama koje imaju upravitelji crkvenih dobara, posebno se ističe da su dužni obavljati svoju službu s brižljivošću domaćina te moraju paziti da dobra „povjerena njihovoj brizi ne bi ni na koji način propala ili pretrpjela štetu, sklopivši u tu svrhu, ako je potrebno, ugovore o osiguranju.“¹¹ Osim toga, upravitelji moraju voditi brigu da se vlasništvo crkvenih dobara osigura na načine koji vrijede u svjetovnom pravu te osobito paziti da Crkva ne bi pretrpjela štetu zbog njihovog neobdržavanja.¹²

Novi izazovi

Smjernice Drugoga vatikanskog sabora i odredbe Zakonika kanonskog prava nametnule su tako potrebu novog pristupa u brizi za vremenita dobra Crkve. Osim toga, stvaranje samostalne države i promjena društveno-političkog i ekonomskog sustava u Republici Hrvatskoj stavili su također pred Crkvu nova pitanja i potrebu promišljanja dosadašnjeg načina financiranja pastoralnog rada i crkvenih službenika. Naime, s jedne strane, bilo je svećenika koji se nisu dobro

---

⁸ *Ondje*, br. 20.

⁹ *Zakonik kanonskoga prava*, Glas Koncila, Zagreb, 1988., kan. 1254.

¹⁰ *Ondje*, kan. 1280.

¹¹ *Ondje*, kan. 1284.

¹² Usp. *Ondje*.

snašli u novonastalim prilikama ili su podlegli izazovima kapitalističkog društva te su (ne)razborito ulazili u financijske projekte. S druge strane, nametnula se potreba stvaranja novih oblika svećeničke solidarnosti, zamjene dosadašnjeg nadarbinskog sustava novim, prikladnijim oblikom uzdržavanja crkvenih službenika. Osim toga, nametnulo se i pitanje povrata oduzete imovine, potreba financiranja novih oblika pastoralnog rada na župnoj, međužupnoj i biskupijskoj razini, osiguranje sredstava za gradnju novih ili obnovu, osobito ratom uništenih, crkvenih i pastoralnih objekata, itd.

Suočeni s važnošću odgovara na ova pitanja organizirali smo u Đakovu, od 15. do 17. rujna 2004. godine, Pastoralno-teološki seminar za trajnu formaciju svećenika u Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji na temu *Upravljanje vremenitim dobrima Crkve danas*. Tijekom seminara, kroz predavanja i rad u grupama, razmišljalo se o složenosti današnjih društveno-ekonomskih prilika, ali i o važnosti vremenitih dobara za uspješan pastoralni rad. Prvog dana seminara, u svjetlu misli vodilje: *Današnje zakonitosti u upravljanju vremenitim dobrima*, predavači su ukazali na važnost razboritog upravljanja vremenitim dobrima i ulaženja u financijske projekte. Osobito mjesto zadobilo je promišljanje o zakonitostima suvremenog vođenja župne zajednice, a ukazalo se i na određena otvorena pitanja na biskupijskoj i župnoj razini. Predavači su iznijeli pozitivna iskustva, ali i poteškoće u provođenju novog financijskog sustava u Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji te neka otvorena pitanja u svezi s financiranjem pastoralnog djelovanja na međužupnoj i biskupijskoj razini kao i s troškovima formacije i zapošljavanja župnih suradnika. Drugoga dana seminara posebna pažnja bila je okrenuta *konkretnim pitanjima upravljanja vremenitim dobrima Crkve* te su predavači ukazali na odredbe kanonskog prava, mjesto i ulogu ekonomskog vijeća u pastoralnom planiranju u župnoj zajednici, kriterijima za financiranje rada biskupijske komisije za gradnje i obnove kao i važnosti skrbi za kulturna dobra koja Crkva posjeduje. Trećega dana seminara razmišljanja su bila usmjerena *odgovornosti u upravljanju vremenitim dobrima*, a na osobit način je istaknuta svećenička odgovornost prema vremenitim (novčanim) dobrima.

U ovom broju časopisa *Diacovensia* donosimo veći broj održanih predavanja i priopćenja sa spomenutog znanstveno-pastoralnog skupa. Nadamo se da će objavljeni radovi biti poticaj našem promišljanju o važnosti razboritog upravljanja te pridonijeti većoj svijesti odgovornosti za vremenita dobra Crkve.

Vladimir Dugalić, urednik